

NIKDY JSEM NEPLAKALA

Ailsa Domanová (*1927)

Ailsa Domanová, Slovenka s britskými kořeny, je hrdá na to, že se nikdy nevzdala, že nikdy neprojevila slabost. *„Jsem pyšná, že jsem nikdy neměla máslo na hlavě. Když přišly výslechy na StB, nikdy jsem se nepoddala. Ani nevím, kolik jich bylo. Nepočítala jsem je. Anglické knihy mi vzali, mysleli si, že tam jsou šifry [...]. A když jsem jako čtyřicetiletá žádala, aby mne pustili za železnou oponu do Británie, protože matka je vážně nemocná a já se s ní chci rozloučit, řekli mi, že stejně zemře a bude pochovaná i beze mne,“* popisuje atmosféru přelomu čtyřicátých a 50. let na Slovensku. *„Ale nikdy jsem neplakala,“* dodává.

Tajná policie komunistického Československa se zaměřila na Domanovou i kvůli jejímu muži – byla cizinkou z nepřátelského Západu. Její manžel se s ní tehdy odmítl rozvést a také nevstoupil do komunistické strany. Chtěli ho získat jako důležitého účastníka druhého odboje, neboť bojoval proti Hitlerovi na západní frontě a později i během Slovenského národního povstání. Po válce se významně podílel na pátrání po nacistických válečných zločincích a působil jako zástupce vojenského atašé na velvyslanectví v Londýně. Takže po komunistickém převratu v únoru 1948 jeho dobře nastartovaná kariéra skončila a on se ocitl na ulici. A Ailsa Domanová s ním. *„Přímo na svátek Mikuláše mne vystěhovali na dvůr do sněhu. Měla jsem na ruku malého chlapce. A najednou jsem se stala bezdomovcem [...].“* Ale vše přečkala a spolu s manželem se dočkala pádu komunismu v Československu. Stala se první Slovenkou nositelkou Řádu Britského impéria za službu pro veterány druhé světové války a za zvláštní přínos pro formování vztahů mezi Velkou Británií a Slovenskem.

Ailsa Domanová se narodila v roce 1927 ve Velké Británii do dobře situované rodiny, otec s matkou byli příslušníky střední vrstvy. *„Otec byl důstojníkem, já jsem vyrůstala v dívčím internátu a za války jsem pracovala pro Červený kříž,“* popisuje. Za války se také seznámila s Alexandrem Domanem, příslušníkem československé armády v Británii, který ji zaujal svým vzděláním a odvahou. Bylo to na jaře roku 1944, konec války se zdál být ještě daleko. Její nový přítel ze vzdálené země se tehdy ještě jmenoval Alexander Deutelbaum, pocházel ze slovenské židovské rodiny z Nového Města nad Váhom a třiadvacet jeho příbuzných skončilo svůj život v koncentračním táboře nebo byli zavražděni jinde. Alexander nechtěl nosit německé jméno a tak si ho změnil, stal se z něj Doman.

Za manželku si vzal Ailsu během svého londýnského působení na ambasádě. Založili rodinu, ale mezitím museli odjet do Československa. Ailsa chtěla родit v Anglii, ale to už československé úřady nedovolily. Jejich syn se tedy narodil v Československu krátce po komunistickém převratu a oni se nemohli bez povolení úřadů dostat na Západ. A navíc už na ně totalitní režim zaměřil svou pozornost. Manžela propustili z armády a ona sama se ocitla na ulici, skončila v pavlačovém bytě a plenky prala v korytě. *„Přišli vojáci ze zvolenských kasáren a bouchali na dveře. Odnášeli nábytek na dvůr do sněhu. Manžel v armádě skončil. A dalších deset let mne nepustili do Anglie za rodinou,“* popisuje.

„Napsali, že není v zájmu Československa, aby mne pustili. Měla jsem horší plat než uklízečka. Pracovala jsem tři roky jako šička – přešívala jsem smradlavé staré věci, kožichy [...]. Samozřejmě že mi tuhle práci dali schválně. Potrestali manžela přese mne. I tím, že mne nepustili domů.“

Ale to nebylo všechno. Tajná policie se ji pokusila vydírat a zjišťovala od ní informace, například kdo byl pozván na britskou ambasádu. A také potřebovali její cestovní pas, zřejmě pro někoho, kdo by jej mohl využít pro špionážní účely. *„Ani přidělové lístky na jídlo jsem nedostala, dokud jsem ten svůj anglický pas neodevzdala.“*

Vše dobré, co pro Slovensko a pro Slováky Domanová udělala, se tehdy obracelo proti ní. V době, kdy byl penicilin v Československu vzácností, pokoušela se ho zajišťovat pro ty, kteří ho nutně potřebovali. *„A najednou to byl problém – že prý jsem dělala špionku [...].“* Pomáhala také veteránům ze Západu, příslušníkům druhého odboje, kteří v komunistickém režimu upadli v nemilost.

„Měli jsme těžký život. Vše, co jsme měli, jsme museli prodat. Nesměli jsme být normálně zaměstnaní. Studovala jsem tři a půl roku farmacii, ale nemohla jsem normálně v oboru pracovat. Naštěstí mám šťastnou povahu, mám předky ze Skotska [...],“ vypráví.

Když ji pak poprvé nakonec pustili úředníci československého režimu do Anglie za rodinou, musela podepsat, že se vrátí. Jinak hrozili, že by manžela poslali za trest do uranových dolů. A dítě do sirotčince. Ale nikdy nezalitovala ničeho z toho, co udělala. *„Nikdy jsem ani nemluvila s manželem o našem osudu, měli jsme se strašně rádi. Nemohla jsem mu nic vyčítat. Byl to úžasný člověk.“*

Alexander Doman uměl šest jazyků a v životě se neztratil. Stejně jako jeho manželka. Později, když tlak režimu polevil, pracovala jako laborantka a pomáhala mnoha místním lidem s učením angličtiny. Po pádu komunismu toužila prosadit stavbu památníku západním odbojářům ve slovenské hlavní město Bratislavě. Povedlo se jí to a památník byl odhalen v roce 2003.

„Na Slovensku byly památníky pro Rusy, Rumuny [...]. Ale pro ty, kteří bojovali na Západě, kteří nemají hroby, skončili v moři, tak ti neměli jediné místo, kde by se dala zapálit svíčka. Roky mi to vadilo. Tak jsem o to všude bojovala. A dobojovala jsem to úspěšně.“ Za práci, kterou udělala ve vztazích britsko-slovenských za války i po ní, jí poděkovala anglická královna. Kromě zmíněného Řádu Britského impéria získala i další ocenění.

Na Slovensku Domanová zažila úspěch i ponížení. Na příběhu svého muže viděla, jak se sláva rychle může proměnit v lhostejnost, nezájem, či přímo v nepřátelství. Když Alexander Doman pochodoval po vítězné válce s ostatními členy druhé paradesantní brigády ulicemi, nadšení lidé na ně házeli květiny. A pak, když po únorovém převratu oba upadli v nemilost, zažili podivné reakce některých známých – lidé přecházeli na druhý chodník. Nezdravili je. Tušila, že za tím je strach, obavy a nedůvěra. A věřila, že situace se změní k lepšímu, což se také stalo. Na Slovensko, svou novou vlast, nikdy nezanevřela.

Autor textu Luděk Navara